

Europa între deziluzie și speranță

Articol după Alain de Benoist

Traducere: Remus Tanasa

Când se vorbește astăzi despre Europa, termenii cei mai des folosiți sunt impotență, paralizie, deficit democratic, opacitate, arhitectura instituțională incomprehensibilă. Incapacitatea Europei de a împiedica războiul din fosta Iugoslavia, încheiat în mod umilitor cu primele bombardamente americane asupra unei capitale europene de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, este un exemplu edificator al mai sus menționatei incapacități. Decenii întregi, construcția europeană a fost prezentată ca o soluție; astăzi a devenit o problemă pe care nimeni nu știe cum să o rezolve. Ieri oferea motive pentru a spera; astăzi generează frică. Proiectul european nu are nici o finalitate precisă. Nu are nici contururi geografice nici forme politice bine definite. Proiectul european dovedește incertitudine existențială atât tactică cât și identitară, slăbiciune exploatarea atât de adepții suveranității cât și de eurosceptici. S-a observat de mult că cedările de suveranitate din partea națiunilor europene nu sunt cătusi de puțin compensate de consolidarea suveranității europene. Deși are o populație de 450 milioane de cetățeni, Europa rămâne o non-putere, incapabilă de a defini în mod unitar o politică de apărare și externă care să corespundă intereselor sale. Dacă asociem asta cu ceea ce spunea Régis Debray, “o simplă structură economică și un desert simbolic”, putem asemăna Europa cu Belgia care în 2007 a rămas fără guvern luni întregi în așteptarea unui ipotetic compromis politic. Fostul ministru de externe francez, Hubert Vedrine, a afirmat fără să se ascundă: “**Europa nu mai știe cine este și nici ceea ce vrea**”.

“Deconstrucția” Europei a început la început anilor '90 odată cu discuțiile în legătură cu ratificarea tratatului de la Maastricht. Din acel moment, viitorul Europei a început să fie problematic și un număr semnificativ de “europeni” convinși au început să se îndepărteze. În momentul în care globalizarea a început să declanșeze temeri ulterioare, oamenii și-au dat seama că “Europa” nu garantează o putere de cumpărare superioară, o reglementare superioară a schimburilor comerciale în lume, o reducere a delocalizărilor, o reducere a criminalității, o stabilizare a pieței muncii și un control mai eficient al imigrației; se întâmplă contrariul. Pentru mulți, construcția europeană nu pare a fi un remediu contra globalizării, o protecție împotriva dereglementării generalizate la nivel planetar, ci pare a fi o etapă a globalizării. Mulți au văzut “vectorul unei distrugerii a tuturor valorilor în numele unui mondialism fără memorie și fără chip”.

Încă de la început construcția europeană nu a ținut cont de bunul simț. Au fost comise, în principal, patru greșeli: 1) s-a plecat de la economie și de la comerț, în loc să se plece de la politică și de la cultură, imaginându-se că cetățenia economică s-ar traduce mecanic în cetățenie politică; 2) s-a dorit crearea Europei plecând de sus în loc să se plece de jos (de la cetățeni); 3) s-a preferat lărgirea granițelor prin înglobarea unor state puțin pregătite pentru a intra în Europa; 4) nu s-a vrut să se lua o poziție clară în legătură cu frontierele și cu finalitatea construcției europene.

La sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial, promotorii construcției europene au avut ca

obiectiv declarat crearea conditiilor unei paci de durata intr-o Europa devastata in secolul XX de doua sangeroase razboaie civile. Aceasta ambitie coincidea cu prabusirea ordinii mondiale eurocentrice, si cu divizarea Europei intr-o zona “libera” supusa influentei Statelor Unite al Americii si o Europa Centrala si Orientală dominata de Uniunea Sovietica. Totusi, la inceput au existat mai multe proiecte. Cel care a avut castig de cauza, sustinut de Jean Monnet, si care se baza pe primatul economiei, s-a impus in fata proiectului federalistilor (Alexandre Marc, Robert Aron, Denis de Rougemont) si a proiectului neo-carolingian al lui Otto de Habsburg.

Este evident ca inca de la declaratia Schuman din 9 mai 1950, si apoi dupa semnarea tratatului de la Roma din 25 martie 1957, “primatul relatiilor mercantile si organizarea tuturor rapoartelor sociale ca elemente aflate in serviciul comertului sunt partea centrala a proiectului european”. Sa nu uitam ca prima denumire a “Europei” a fost cea de “Comunitate Economica”. Preponderenta economicului, in mod evident, a favorizat deriva liberala a institutiilor si lectura exclusiv economica a politicilor publice promovate de Bruxelles. In loc sa pregateasca ridicarea unei Europe politice, hipertrofia economica a dus rapid la pierderea increderii cetatenilor in “politica”, distrugerea vechilor sisteme de reprezentanta, la consacrarea puterii expertilor, cat si la punerea in scena de strategii tehnocratice care asculta nu de logica economica ci de imperative de rationalitate functionala. Ulterior, Francois Bayrou va afirma: “Un cancer roade Europa. Cancerul european este ca in Europa totul pare a fi tehnic si nimic nu mai este politic”.

Primatul economiei explica deficitul democratic, evidentiat de nenumarate ori de catre institutiile europene: Comisia europeana fuge practic oricarui control; Consiliul de Ministri, produs al guvernelor europene, nu trebuie sa dea explicatii nimanui; alegerea presedintelui Bancii Centrale Europene nu trebuie sa fie confirmata de Parlament si numirea membrilor Curtii de Justitie a Uniunii Europene tine de competenta exclusiva a guvernelor. Cat despre Parlamentul European, ales prin sufragiu universal din 1979, de mult s-a transformat intr-un Babilon. “Niciodata Uniunea Europeana nu a fost gandita si animata de catre politicieni” avea sa sustina Jean-Claude Eslin.

In mod paralel, elementul economic avea sa dea nastere la o conceptie despre cetatenie golita de substanta politica. Fondata pe ideologia trans-nationala a drepturilor omului, in mod independent de orice localizarea teritoriala, aceasta cetatenie nu se mai defineste prin capacitatea de participare politica, ci prin posibilitatea de a avea drepturi-credite in mediul economic si social si prin crearea unui spatiu juridic unificat, rolul Statului reducandu-se la capacitatea providentiala de gestionare si redistributie a bunurilor colective. Conform acestei concepii de “cetatenie”, diferenta de situatie, intr-o anumita tara, intre un posesor de nationalitate si intre un strain cu actele in regula, devine de neperceput: fiind exclus orice proiect politic in comun, rezidenta ca consumator sau ca abonat da dreptul la cetatenie.

In 1992, odata cu tratatul de la Maastricht, s-a trecut de la Comunitatea Europeana la Uniunea Europeana. Si aceasta schimbare semantica este importanta: **ceea ce uneste este mai putin puternic decat ceea ce este in comun**. Trecerea de la un termen la altul, asa cum evidentiaza Rene Passet, “va consacra primatul schimburilor economice libere in loc de reapproprierea dintre popoare”. Observand ca “**in scurta istorie a democratiilor, popoarele democratice s-au batut mai des pentru apararea propriei patrii decat pentru apararea valorilor democratice**”, Dominique Schnapper a subliniat existenta riscului ca “**societatile moderne sa se destrame din cauza slabirii sensului civic si a dimensiunii politice atunci cand societatile sunt organizate in jurul productiei de bogatii si cautarii bunastarii**”, adaugand ca aceasta constructie

europena, in masura in care asociaza a-politica si cresterea comercializarii raporturilor sociale, “contine riscul de a contribui involuntar la pierderea substantei elementului politic in societatile democratice”, deoarece **“politica nu consta doar in a produce si redistribui bogatii; are de a face si cu valorile si cu vointa”**.

Jacques Chirac spunea in celebrul sau apel de la Cochin din 1978: “Spunem nu unei Frante vasale intr-un imperiu al negustorilor”. Europa de astazi este Europa economiei si a logicii pietii de schimb, caci conform parerii multor lideri liberali continentul nostru ar trebui sa fie doar un mare supermarket care sa asculte doar de logica capitalului.